

FÖLDVÁRY ERZSÉBET.

Földváry Erzsébet — mondta az ismerős, baráti ház, amelynek fedele alatt otthont keresett bujdosásában. — Földváry Erzsébet — mondták még a kipróbált hűségű barátnak is darabig s csak gyanítani lehetett a száj hűvös, titokzatos vonalából, a sasorr s a változó-tengerszínű szempár, a finom, ideges kéz s a telt, zengő hang szövetségéből és érezni, percről-perce jobban, valaki rangrejtve él itt, a vendég: *valaki* . . . Vigyázni kellett abban az időben, nappal alig látták, megbújt vagy pihent — a halál csirája fakadóban volt már benne — de magányos emeleti szobájában féléljszakákon égett a lámpa, gyöngé, bágyadt fényvel virrasztva a határváros baljós árnyai felett, ahol kétféle küzdelem folyt: ágyúk és gépfegyverek eszmecseréje a falakon kívül, világnézetek robbanó vagy burkolt harca a falakon belül; a falak, a Balassák ősi végvárának falai valóban *por- és ólomból* voltak azon a nyáron s a *Bujdosó könyv* puszkaporos hordón, világító lövegek fénye mellett készült. Az élet az élelmiszerjegyek, házkutatások, rekvirálások és rémhírterjesztések vigasztalan változatosságában zajlott, hulláma megcsapott mindent, mélységet, magasságot kíméletlenül, csak az üvegtoronyban virrasztó magányos, acélos lélekhez nem ért fel. Kitartani! — de e jelszót mintha nem Földváry Erzsébet, egy magyar asszony, dáma a sok közül adta volna ki; nagy tervek körvonala érzett mögötte, másszóval küldetés. Már akkor sejteni lehetett, oka van rá, hogy egyszerűen Földváry Erzsébetnek nevezze magát, ismeretlen ismerősnek, akihez az est cinkos sötétjében megfáradt, megtilolt asszonyok surrantak, hogy vesékkbe és dolgokba látó szeméből tisztánlátást, acélos kézszorításából a felemelkedés reményét vihessék magukkal a felbolygatott otthonokba. Később, hogy lerázta magáról Földváry Erzsébet közömbös, menedéket adó figuráját, nagyasszonykorában is találkoztam vele még, de mindig annak láttam, akinek megismertem és ezután is látni fogom már: a *Bujdosó könyv* hőséne s a meghitt baráti kör központjának, titkos beszélgetések és edző eszmecserék emlékeiben. Ma is úgy látom, ahogy akkor: magányos hattyúként lebegve vad vizeken, kezét törhetetlen hittel kinyújtva fajtája felé, szenvedve és égve, de sohasem csüggedve, sohasem megtörve, lobogó fáklyának, fajtája és neme ősi küldöttjének, nagy magyar asszonynak, egyszóval: Földváry Erzsébetnek.

Fertsek Ferenc.

TORMAY CECILE ÉS A KEZDŐ IRÓK.

Nagyságát, működésének országos jelentőségét felméri majd az objektív értékelés. Műveinek halhatatlan szépségét átvette már a nemzet örök kincstára. Emléke — hiszem — márványba vésve áll nemsokára minden igaz magyar előtt a hősi áldozatosság példája. De szeretetreméltó egyéniségét se az irodalomtörténet klasszikus lapjain, se márványban nem lehet megőrizni. Áldott emlékét, egyéniségének varázslatos vonását azoknak az íróknak hálás szíve őrzi, akiket — velem együtt — az indulásnál fogott kézen, akikhez mindig volt néhány biztató, elismerő, eligazító szava, vagy néhány fejlethetetlen sora. Vezetni, irányt mutatni mindig kész volt, hogy a fiatal magyar írónemzedék el ne veszelődjék az irodalmi viszonyok dantei rengete-